Godine 2015. objavljen je Pažinov prvijenac *Slankamen – tak'og sela nigdi nema*, knjiga također posvećena zavičaju, te je nova publikacija *Hrvatska duša Srijema*, prema njegovim riječima, svojevrsni nastavak njegova istraživanja i pisanja o Hrvatima u Srijemu. Pažin nije povjesničar po struci, poviješću se bavio iz ljubavi i hobija te se ovom svojom zadnjom knjigom htio odužiti zavičaju koji je morao napustiti kao i veliki broj njegovih sunarodnjaka. „Budućnost ne možemo predvidjeti, ali neki pokazatelji govore da će Hrvati teško opstati u Srijemu. Ostaje nadati se kako naš kićeni Srijem neće biti zaboravljen, kako neće zarasti u korov uspomena i kako će zauvijek ostati tamo gdje jedino može naći mirni kutak: u našim srcima", zaključio je Zvonimir Pažin u svojoj zadnjoj knjizi. Preminuo je iznenada u obiteljskom domu u Zagrebu 2. siječnja 2025. godine.

Ivana Andrić Penava

Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, sv. 16 (Malj-Mu), ur. Slaven Bačić, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica, 2023., IV, 308 str.

Od 2004., kada je izašao prvi svezak, pa do danas, objavljeno je ukupno 16 svezaka *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, u kojima je obrađeno prvih 18 slova abecede (A – M), te drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje prvoga sveska. U izradu *Leksikona* uključeno je više od 150 suradnika različitih struka iz Vojvodine, Mađarske i Hrvatske. Rad na *Leksikonu* odvija se u okviru Hrvatskoga akademskog društva u Subotici, odnosno njegove Sekcije za leksikografiju. Obrađene teme odnose se na prošlost i sadašnjost Hrvata u međurječju Dunava i Tise, od Senandrije na sjeveru, do Novoga Sada na jugu, a svezak br. 16 obradio je teme na slovo M, točnije od pojmova na Malj (Maljica) do pojmova na Mu (Muvolovka). Na izradi 16 sveska surađivala su 53 autora, napisana su ukupno 272 priloga, koje prati 8 uputnica i 157 ilustracija. U ovu brojku ulaze i dodatni prilozi na kraju sveska, 7 članaka i 1 uputnica, kojima se dopunjuju raniji svesci. Tiskan je u 500 primjeraka. Sadržaj sveska čine sljedeće tematske odrednice: biografije, toponimi, etnografski pojmovi, glasila, makropedijski prilozi.

U svesku je obrađen veći broj životopisa (204) značajnih osoba iz prošlosti i sadašnjosti bačkih Hrvata. Spominju se znanstvenici, liječnici, glazbenici, svećenici, književno-kulturni, prosvjetni, politički, sportski i drugi društveni djelatnici.

Najviše je priloga o znamenitim i uspješnim osobama iz porodica Mamužić, Marcikić, Marković, Markulin, Martinović, Matarić, Matijević, Matković, Merković, Miković, Milanković, Milašin, Milodanović, Mukić i drugih, a među njima su i mnoge plemićke porodice.

Svezak navodi i opisuje veći broj toponima u trenutku kada polagano izlaze iz službene uporabe te se neki od njih rijetko spominju (Matarići, Matević, Milkut, Mirgeš, Mironić, Mišićevo, Mlaka, Monoštor, Monoštorlija, Mostonga). Osobito zanimljivo je područje etnologije. Nalazimo pojmove koji se odnose na uporabne predmete korištene u nekadašnjem narodnom životu, pojmove koji se odnose na narodni ples, običajne prakse tijekom godine, svadbene običaje (maljica, mamuza, maske, mastalundžije, Materice, Mikulaš, mladenci, momač-

ko kolo i dr.). Na njih se nadovezuju i agrarni te poljoprivredni pojmovi poput pojmova mijolj i mišlinger.

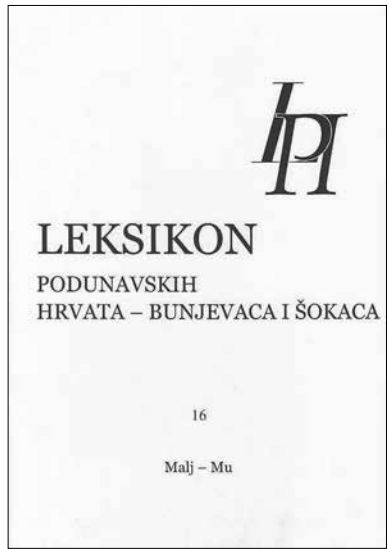
Za kulturni život Hrvata važna su bila glasila poput *Miroljuba* i *Misečne kronike*, a okviri djelovanja kulturnih i znanstvenih društava poput Matice hrvatske i Matice srpske predstavljeni su u natuknicama koje upućuju na njihov utjecaj na kulturni život podunavskih Hrvata.

Okviri djelovanja Katoličke Crkve među podunavskim Hrvatima u *Leksikonu* se prikazuju osim kroz životopise brojnih pojedinaca i kroz opis djelovanja i prisutnost redovničkih zajednica poput zajednice Milosrdnih sestara Svetog Križa i Marijinih sestara čudotvorne medaljice, kao i svetišta opisanih u natuknicama Marija Bistrica i Međugorje te blagdanima (Markov).

Na kraju *Leksikona* nalaze se i dopune koje se odnose na prethodne sveske *Leksikona* i to natuknice: Bačka (vinska sorta), Čačić, Orjana, Dani Antuna Gustava Matoša i dr. Josipa Andrića, Dionis (vinska sorta), Družba sestara milosrdnica svetog Vinka paulskoga, Gurinović, Mirjana (1956.), Horvati (srednjovjekovno naselje), Horwath (srednjovjekovni posjed).

Ovaj svezak predstavlja jedan u dugogodišnjem nizu svezaka koji sadrže rezultate opsežnog istraživačkog rada velikog broja autora te živ projekt oko kojeg se okupljaju stručnjaci različitih područja s prilozima koji proširuju i objedinjuju spoznaje o prošlosti i sadašnjosti podunavskih Hrvata.

Potporu izlasku ovoga sveska *Leksikona* pružili su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Pokrajinsko tajništvo za

kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice te Grad Subotica.

Svezak *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca (16) Malj-Mu* dobitnik je nagrade „Emerik Pavić“ kao najbolja knjiga objavljena 2023. godine koju dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice.

Ljubica Vuković Dulić

Stjepan Beretić, *Prilozi za povijest Katoličke Crkve u Bačkoj*, Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, 2023., 600 str.

Katolički list *Zvonik* izdaje Subotička biskupija već više od tri desetljeća. Mnogi prezbiteri-svećenici, redovnici, ali i kršćani laici različitih profesija i struka ugradili su dio sebe pišući za *Zvonik* i time služeći svojoj mjesnoj crkvi i svome rodu. Jedan od njih je i dugogodišnji župnik župe Sv. Terezije Avilske,